

Miten kestävyysmurros rahoitetaan?

Hyvinvointivaltion kehittäminen ekologisesti kestäväksi vaatii monia muutoksia valtiontalouden rahoitukseen. Valtion on luovuttava joistakin rahoituslähteistä, uudelleensuunnattava taloudellista ohjausta ja verotusta sekä otettava käyttöön kokonaan uusia rahoituslähteitä. Esimerkiksi fossiilisten polttoaineiden käytöstä perittävät verotulot loppuvat kokonaan, kun öljyn, kivihiilen, maakaasun ja turpeen poltto energiaksi lopetetaan. Nopeasti muuttuvassa ympäristössä tarvitaan jatkuvaa verotuksen uudelleentarkastelua, jotta veropohja pysyy riittävän kattavana ja samalla ohjaa kehitystä haluttuun suuntaan. Kestävyysmurroksen toteuttaminen vaatii ja mahdollistaa myös kokonaan uusien rahoituslähteiden käyttöönottoa. Onnistunut kestävyysmurros auttaa varsinkin pitkällä aikavälillä välttämään luonnonvaraperustan rapautumisesta, elonkirjon ohenemisesta ja ilmastonmuutoksesta aiheutuvia riskejä, jotka lievimmillään aiheuttavat miljardiluokan kustannuksia ja pahimmillaan voivat romahduttaa ennakoimattomasti koko talousjärjestelmän.

Julkisen rahoituksen lisäksi kyse on oleellisesti siitä, miten yksityisen rahoituksen suuntautumista ohjataan. Esimerkiksi Claudelin ym.¹ ovat arvioineet, että Suomessa kotitalouksien kulutusvalintojen jo melko vähäisellä muutoksella voitaisiin ohjata kestävyysmurrosta tukeviin investointeihin yli 9 miljardia ja merkittävämmällä elämäntyylien muutoksella yli 40 miljardia euroa vuosittain. Erityisesti liikenteeseen, asumiseen ja ruokaan liittyvät kulutustottumusten muutokset myös vähentäisivät merkittävästi kasvihuonekaasupäästöjä suorien rahallisten säästöjen ohella.

Seuraavaan listaukseen on koottu erityyppisiä toimia, joilla valtio voi edistää kestävyysmurrosta ja tervehdyttää samanaikaisesti julkista taloutta. Lainarahoitukseen perustuvat investoinnit on rajattu tarkastelusta pois, vaikka ne ovat mahdollisia ja usein taloudellisesti järkeviä tapoja kestävyysmurroksen edistämiseen. Taulukko keskittyy kansalliselle tasolle, jolloin tarkastelun ulkopuolelle jäävät esimerkiksi kansainvälisen lentoliikenteen polttoaineiden verotukseen liittyvät rahoitusmahdollisuudet. Mukaan on otettu esimerkkejä eri tahojen julkaisemista tutkimuspohjaisista arvioista ja yhteenvedoista. Lista ei pyri olemaan kaikenkattava, vaan antamaan esimerkkejä erilaisista konkreettisista julkista taloutta vahvistavista rahoitusmahdollisuuksista ja niiden suuruusluokasta.

Erilaisten ympäristölle haitallisten tukien karsiminen on kestävyysmurroksen näkökulmasta erityisen perusteltu tapa vahvistaa julkista taloutta. Näiden tukien tunnistaminen on kuitenkin vaikeaa. Ympäristölle haitallisia tukia on aiemmin tarkasteltu valtion budjettiesityksissä. Vuonna 2022 julkaistun kestävä kehityksen indikaattorin mukaan² vuoden 2021 ensimmäiseen talousarvioesitykseen³ sisältyi arviolta noin 3,2 miljardia euroa energiaan ja liikenteeseen liittyviä verotukia, jotka sisälsivät ainakin jossain määrin ympäristölle haitallisia

¹ Claudelin A, Järvelä S, Uusitalo V, Leino M, Linnanen L. The Economic Potential to Support Sustainability through Household Consumption Choices. *Sustainability*. 2018; 10(11):3961. <https://doi.org/10.3390/su10113961>

² <https://kestavakehitys.fi/-/luonnon-ja-ympariston-tila-2021-elonkirjo-hupenee-edelleen-ymparistonsuojelussa-myos-monia-onnistumisia>

³

<https://budjetti.vm.fi/indox/sisalto.jsp?year=2021&lang=fi&maindoc=/2021/tae/hallituksenEsitys/hallituksenEsitys.xml&opennode=0:1:3:67>

elementtejä. Tämän lisäksi energia- ja liikennesektoreille budjetoitiin yhteensä noin 200 miljoonaa euroa sellaisia suoria tukia, jotka voidaan katsoa ympäristölle haitalliseksi. Maatalouteen kohdennettiin yli 900 miljoonaa euroa sellaisia määrärahoja, joiden arvioitiin sisältävän ympäristölle haitallisia elementtejä. Vuoden 2021 jälkeen vastaavia arvioita ei ole koottu valtion talousarvioesityksiin.

Alla olevassa listauksessa esitetyt arviot ovat suuntaa antavia ja niiden tulkinnessa pitää huomioida ainakin seuraavat epävarmuudet:

- Toimet voivat olla osin päällekkäisiä, vaikka listaukseen on poimittu erityyppisiä esimerkkejä niin että päällekkäisyyttä on mahdollisimman vähän.
- Toimiin liittyy kerrannais- ja heijastevaikutuksia, jotka voivat varsinkin pitkällä aikavälillä huomattavasti voimistaa tai vaimentaa vaikutusta tai jopa kääntää sen suunnan.
- Arvioissa käytetyt taustaoletukset ja rajaukset vaikuttavat huomattavasti saatuihin tuloksiin. Useimmiten tarkkaa ja luotettavaa arviota on mahdotonta antaa, minkä takia suuruusluokka tai vaihteluväli on mielekkäämpi mittari kuin tietty yksittäinen luku.
- Toimista aiheutuvia kohtuuttomia haittoja on joissakin tapauksissa perusteltua kompensoida oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi. Tämä voi vähentää julkiselle taloudelle muutoksesta aiheutuvaa nettohyötyä. Toisaalta toimista voi aiheutua myös kohtuuttomia hyötyjä joillekin toimijoille, jolloin avautuu mahdollisuus vahvistaa julkista taloutta (esim. ns. windfall-verot).
- Eri menetelmillä saadut tulokset voivat kuvata erilaisia vaikutuksia, jolloin niiden vertailu on erityisen vaikeaa.
- Rahamääräinen arvo on vain yksi mahdollinen mittari toimenpiteiden vaikutuksille. Sen rinnalla on huomioitava toimenpiteiden keskeiset ei-rahamääräiset vaikutukset. Rahamääräisen arvion puuttuminen ei merkitse vaikutuksen puuttumista.
- Listaus on koottu saatavilla olleista tietolähteistä ja julkaistuista tutkimuspohjaisista arvioista. Koottua yhteismitallista ja kattavaa tietoa kestävyysmurrosta edistävästä rahoitusmekanismeista ei ole olemassa. Keskeisiä tässä käytettyjä lähteitä ovat valtiovarainministeriö verokartoitus⁴ ja Suomen ympäristökeskuksen⁵ selvitys ympäristölle haitallisista tuista, ETLAn selvitys koronatuista⁶ sekä Finnwatchin selvitys veropohjan aukoista⁷. Finnwatchin virallisiin arvioihin ja tutkimuksiin perustuvan yhteenvedon mukaan Suomi voisi veropohjan aukkoja tukkimalla kerätä vuosittain yli miljardi euroa lisää verotuloja nostamatta nimellisiä verokantoja. Lisäksi listauksessa on hyödynnetty viimeaikaista yhteiskunnallista keskustelua. Esimerkiksi Kalevi Sorsa -Säätiö⁸ on listannut kymmenen toimenpidettä, joiden avulla verotuloja pystyttäisiin kerryttämään vuosittain yli kolme miljardia siten, että eriarvoisuus vähenisi ja siirtymä fossiilittomaan talouteen etenisi samalla kun verotuksen taso suhteessa bruttokansantuotteeseen laskisi vaalikauden aikana. ETLAn arvion mukaan yritystukia myönnettiin 2022 noin kaksi miljardia euroa, josta kolme neljäsosaa oli säilyttäviä tukia ja vain neljäsosa yritystoimintaa uudistavia tukia⁹.

⁴ Verokartoitus 2023. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:15. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-436-3>

⁵ Suomen ympäristökeskus 2023. Ympäristölle haitalliset tuet Suomessa. Katsaus ilmastolle ja luonnon monimuotoisuudelle haitallisiin tukiiin. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-5598-7>

⁶ Ropponen, O. ym. 2024. Yrityksille suunnattujen koronatuikien vaikutukset Suomessa – Väliraportti. ETLA Raportti No 145. <https://pub.etla.fi/ETLA-Raportit-Reports-145.pdf>

⁷ Finnwatch 2024. Veropohjan aukot. Finnwatchin suosittuimmat veropohjan tiivistämiseksi ja verojärjestelmän läpinäkyvyyden parantamiseksi. https://finnwatch.org/images/reports_pdf/Veropohjan_aukot.pdf

⁸ Finér 2024. Mistä lisää verotuloja? Kymmenen vastausta. <https://sorsafoundation.fi/mista-lisaa-verotuloja-kymmenen-vastausta/>

⁹ <https://yle.fi/a/74-20082162>

Suorista tuista luopuminen ja tukien uudistaminen

Kotimaan lentotoiminnan tuet (kymmeniä miljoonia €)

Suomen ympäristökeskus¹⁰ on arvioinut lentoliikenteen tuet ympäristölle haitalliseksi tueksi, jonka negatiiviset ympäristövaikutukset ovat selvästi positiivisia suuremmat. Tuet lisäävät lentoliikennettä ja fossiilisten polttoaineiden käyttöä sekä lentoliikenteen ympäristöhaittoja. Tukiin on kuulunut määräaikainen rahoitus lentoliikennepalvelujen ostoa varten maakuntalentoasemien ja Helsinki-Vantaan lentoaseman välillä. Tämän koronapandemiaan kytketyn tuen lisäksi julkisista varoista on jo pidempään tuettu lentoliikennettä Helsinki-Vantaalta Savonlinnaan ja Poriin (Porin kaupungin hankintana). Vuoden 2022 seitsemän ensimmäisen kuukauden aikana tuki oli 14,4 miljoonaa euroa. Valtioneuvosto sopi tuen jatkamisesta vuoden 2022 ensimmäistä lisätalousarviota koskevassa neuvottelussa, jossa esitettiin 17 miljoonan euron tukea elokuusta 2022 kesään 2023.

Alueellinen kuljetustuki (alle kymmenen miljoonaa €)

Suomen ympäristökeskus¹¹ on arvioinut alueellisen kuljetustuen ympäristölle haitalliseksi tueksi, jonka negatiiviset ympäristövaikutukset ovat selvästi positiivisia suuremmat. Kuljetustukea myönnetään pienten ja keskisuurten yritysten valmistamien tuotteiden kuljetuksista tietyissä maakunnissa. Tuen tavoitteena on ylläpitää harvaan asuttujen alueiden yritysten toimintaedellytyksiä vähentämällä pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvaa kustannusrasitetta. Tuen suuruusluokka on 6 M€ (2022 valtion talousarvio, 2021 tilinpäätös).

Kauppa-alusten työvoimakustannustuki (noin 100 miljoonaa €)

Suomen ympäristökeskus¹² on arvioinut kauppa-alusten työvoimakustannustuen mahdollisesti ympäristölle haitalliseksi tueksi, jonka arviointi on vaikeaa, mm. koska tuella voi olla merkittäviä ristiriitaisia vaikutuksia ilmastoon ja luonnon monimuotoisuuteen, tai tuen poiston vaikutusta ympäristövaikutuksiin on vaikea arvioida. Työvoimakustannustuessa varustamoille palautetaan kauppa-alustukena niiden maksamia välillisiä työvoimakustannuksia. Tuen tavoite on parantaa huoltovarmuutta ja tukea suomalaisten alusten kilpailukykyä ulkomaanliikenteessä. Tonnistoverotuen tavoite on ulosliputusten ehkäiseminen, huoltovarmuus sekä kilpailukyvyyn ja suomalaisen miehistön työllisyyden tukeminen. Työvoimakustannusten tuen määrä on ollut 89 M€ (2022 valtion talousarvio), 68 M€ (2021 tilinpäätös korona alensi) ja tonnistoverotuki 17 M€ (2022 talousarvio).

Pinta-alaperustaiset maataloustuet (yli miljardi €)

Suomen ympäristökeskuksen¹³ mukaan maatalouden pinta-alaperusteiset tuet (perustuki ja luonnonhaittakorvaus) ovat potentiaalisimmin ympäristölle haitallisia tukia, sillä ne pitävät yllä tehottomassa käytössä olevaa peltoalaa ja täten kasvihuonekaasupäästöjä. Toisaalta tehokkaan viljelyn ulkopuolella olevat pellot ja nurmet voivat ylläpitää ympäristöhyötyjä tarjoamalla elinympäristöjä varsinkin perinnebiotooppien lajistolle.

---

¹⁰ Suomen ympäristökeskus 2023. Ympäristölle haitalliset tuet Suomessa. Katsaus ilmastolle ja luonnon monimuotoisuudelle haitallisiin tukiin. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-5598-7>

¹¹ Suomen ympäristökeskus 2023. Ympäristölle haitalliset tuet Suomessa. Katsaus ilmastolle ja luonnon monimuotoisuudelle haitallisiin tukiin. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-5598-7>

¹² Suomen ympäristökeskus 2023. Ympäristölle haitalliset tuet Suomessa. Katsaus ilmastolle ja luonnon monimuotoisuudelle haitallisiin tukiin. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-5598-7>

¹³ Suomen ympäristökeskus 2023. Ympäristölle haitalliset tuet Suomessa. Katsaus ilmastolle ja luonnon monimuotoisuudelle haitallisiin tukiin. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-5598-7>

Verohuojennuksien vähentäminen tai niistä luopuminen

Listaamattomien osakeyhtiöiden osinkoverotus (satoja miljoonia €)

Valtiovarainministeriön¹⁴ mukaan uudistamalla listaamattomien osakeyhtiöiden jakamien osinkojen verotusta voitaisiin korjata verojärjestelmän neutraalisuusongelmia. Arviot verotuottojen mahdollisesta kasvusta vaihtelevat huomattavasti. Verotuksen muutos yritysverotuksen asiantuntijatyöryhmän ehdottamalla tavalla kasvattaisi verotuottoja staattisesti vuoden 2024 tasossa arvioituna noin 430 miljoonaa euroa. Verovaikutus kohdistuisi ensisijaisesti suurituloisiin ja varakkaisiin, jotka nyt hyötyvät huojennuksesta eniten. Maaliskuussa 2024 Kansainvälinen valuuttarahasto IMF suositteli huojennuksen uudelleentarkastelua yhtenä keinona Suomen julkisen talouden vahvistamiseen.¹⁵

Vakuutuskuorien verotus (satoja miljoonia €)

Vuosittaista pääomatuloveroa ei tarvitse maksaa, jos pääomatulot kerrytetään sijoitussidonnaiseen vakuutukseen eli vakuutuskuoreen. Tällöin veroa maksetaan vasta, kun tuloja nostetaan kuoresta. Kuoreen kertyneistä sijoitustuotoista ei makseta lainkaan veroa Suomeen, jos omaisuus lahjoitetaan esimerkiksi perillisille ennen tulojen nostamista, tai tuloja nostetaan vasta ulkomaille muuton jälkeen. Kalevi Sorsa -säätiön¹⁶ selvityksen mukaan vakuutuskuoriin kertyi vuonna 2018 noin 2,2 miljardia euroa tuloja, jotka olivat verotuksen ulkopuolella. Alemmalla 30 prosentin pääomatuloverokannalla niistä olisi maksettu yli 600 miljoonaa euroa veroja.

Verovapaiden yhteisöjen osinkojen ja kiinteistötulojen verotus (satoja miljoonia €)

Kotimaiset sijoitusrahastot ja muut institutionaaliset sijoittajat sekä esimerkiksi yleishyödylliset säätiöt on määritelty verovapaiksi. Myös ulkomaisilla sijoittajilla on vastaava verovapautus, sillä kansainvälisten verosopimusten vuoksi ulkomaisia sijoittajia ei voi syrjiä suhteessa kotimaisiin. Tämän seurauksena ulkomaalaisilla sijoittajilla on mahdollisuus sijoittaa Suomeen siten, että ne eivät maksa tuotoista tänne lainkaan veroa. Kotimaisten toimijoiden osalta verovapauksia voi perustella sillä, että verotus Suomessa tapahtuu silloin, kun tulo nostetaan rahastosta. Ulkomaisten sijoittajien kohdalla tämä ei kuitenkaan toteudu. Asettamalla nykyisin verovapaiden yhteisöjen osingot ja kiinteistötulot verollisiksi voitaisiin vahvistaa julkista taloutta valtiovarainministeriön¹⁷ arvion mukaan sadoilla miljoonilla vuosittain. Osinkovero voitaisiin toteuttaa esimerkiksi suoraan osingosta perittävänä lähdeverona. Vaikutus riippuu olennaisesti uudistuksen laajuudesta ja asetettavasta veroprosentista.

Perintö- ja lahjaverotuksen huojennusten kaventaminen (satoja miljoonia euroja)

Perintö- ja lahjaverojen kiristäminen ei kohdistu itse ansaittuun tuloon eli työhön tai yrittämiseen. Kiristysten avulla voidaan ehkäistä varallisuuserojen liiallista nousua ja yritysperintöihin kohdistuvat verot voivat lisätä yritystoiminnan dynamiikkaa. Kalevi Sorsa -säätiön¹⁸ mukaan yritysperintöihin kohdistuvan verohuojennuksen poistolla tai supistamisella voitaisiin kerryttää verotuloja noin sata miljoonaa euroa vuosittain. Perintöverotuksen progressiivisuuden lisääminen suurimpien perintöjen veroja korottamalla

¹⁴ Verokartoitus 2023. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:15. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-436-3>

¹⁵ IMF (2024). IMF Executive Board Concludes 2024 Article IV Consultation with Finland. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2024/03/07/pr-2475-finland-imf-executive-board-concludes-2024-article-iv-consultation>

¹⁶ Kalevi Sorsa -Säätiö 2022. Eriarvoisuuden tila Suomessa 2022. <https://sorsafoundation.fi/wp-content/uploads/eriarvoisuuden-tila-suomessa-2022-web.pdf>

¹⁷ Valtiovarainministeriö 2021. Eräiden osinkojen lähdeverotuksen ja kiinteistösijoituksista saatujen voittojen verotuksen uudistaminen : Työryhmäraportti. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-696-1>

¹⁸ Kalevi Sorsa -Säätiö. 2023. Ihana kamala perintövero. <https://sorsafoundation.fi/wp-content/uploads/kss-perintovero-web.pdf>

voisi kerryttää verotuloja vuodessa arviolta noin 200 miljoonaa euroa, vaikka pienten perintöjen veroja samalla alennettaisiin korottamalla perintöveron alarajaa.

Kotitalousvähennyksen kaventaminen (jopa yli 400 miljoonaa €)

Valtiovarainministeriön¹⁹ mukaan kotitalousvähennyksen keskeisin tavoite on ollut työllisyyden parantaminen kannustamalla kotitalouksia teettämään ulkopuolisella sellaisia töitä, jotka ne ovat aikaisemmin tehneet itse, ja lisäksi tarkoituksena on vähentää pimeän työvoiman käyttöä. Vähennystä myönnettiin vuonna 2021 noin 470 000 saajalle yhteensä noin 420 miljoonaa euroa. Vähennys suosii suhteellisen varakkaita kotitalouksia. Kotitalousvähennyksen saajien määrä on sen voimassaoloaikana kasvanut selvästi, mutta sillä ei ole voitu osoittaa olleen merkittäviä työllisyysvaikutuksia. Kotitalousvähennyksen pienentäminen esimerkiksi sadalla miljoonalla vahvistaisi julkista taloutta. Samalla kotitalousvähennyksen ehtoja voitaisiin muuttaa siten, että verotuki suuntautuisi entistä selvemmin esimerkiksi energiaomavaraisuutta tai energiatehokkuutta parantaviin investointeihin.

Liikenteen matkakuluvähennys (kymmeniä miljoonia €)

Suomen ympäristökeskus²⁰ on arvioinut työmatkakuluvähennyksen mahdollisesti ympäristölle haitalliseksi tueksi, jonka arviointi on vaikeaa, mm. koska tuella voi olla merkittäviä ristiriitaisia vaikutuksia ilmastoon ja luonnon monimuotoisuuteen, tai tuen poiston vaikutusta ympäristövaikutuksiin on vaikea arvioida. Vähennys alentaa pitkien työmatkojen kustannusta lisäten siten kotitalouksien liikennesuoritetta kodin ja työpaikan välillä. Toisaalta tuki voi kannustaa julkisen liikenteen käyttöön. Tuen tarkoituksena on helpottaa työntekijän työnsaantia ja työssäkäyntiä sekä pitää haja-asutusalueita asuttuna. Valtiovarainministeriön²¹ mukaan matkakuluvähennyksen omavastuuosuuden korottaminen lisäisi verokertymää 27–40 miljoonaa euroa vuosittain. Vähennyksen mittaluokka on suuri, joten potentiaalia on suurempaankin verokertymän lisäykseen. Matkakuluvähennystä myönnettiin vuonna 2021 yhteensä noin 1,5 miljardia €.

Kilometrikorvauksen ylikompensaatio (kymmenistä satoihin miljooniin €)

Oman kulkuvälineen käytöstä työhön liittyvässä ajossa maksetaan verovapaa kilometrikorvaus. Tavoitteena on korvata työntekijälle työ- ja kuljetusmatkoihin liittyviä oman auton käytöstä aiheutuvia kustannuksia. Suomen ympäristökeskus²² on arvioinut työliikenteen kilometrikorvauksen ylikompensaation ympäristölle haitalliseksi tueksi, jonka negatiiviset ympäristövaikutukset ovat selvästi positiivisia suuremmat. Tuen osuus on ylikompensaatiosta aiheutuva verotulojen menetys. Ylikompensaatio lisää liikennesuoritetta ja siten liikenteestä aiheutuvaa ympäristökuormitusta. Ylikompensaation määrää on vaikea arvioida.²³ Kilometrikorvausten miljardiluokan kokonaismäärään suhteutettuna ylikompensaation suuruus lienee vähintään kymmenistä satoihin miljooniin euroihin vuosittain.

¹⁹ Verokartoitus 2023. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:15. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-436-3>

²⁰ Suomen ympäristökeskus 2023. Ympäristölle haitalliset tuet Suomessa. Katsaus ilmastolle ja luonnon monimuotoisuudelle haitallisiin tukiin. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-5598-7>

²¹ Verokartoitus 2023. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:15.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-436-3>

²² Suomen ympäristökeskus 2023. Ympäristölle haitalliset tuet Suomessa. Katsaus ilmastolle ja luonnon monimuotoisuudelle haitallisiin tukiin. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-5598-7>

²³ Opasnet 2012. Kilometrikorvauskeskustelun näkökulmat.

http://fi.opasnet.org/fi/Kilometrikorvauskeskustelun_n%C3%A4k%C3%B6kulmat

Veropohjan pitäminen kattavana ja laajentaminen uusiin tulonlähteisiin

Varallisuusveroihin pureutuva pääomaverotus (miljardi €)

Varallisuusveroilla voitaisiin puuttua kasvaneisiin varallisuusveroihin sekä vahvistaa julkista taloutta samanaikaisesti. Ekonomisti Patrizio Lainan²⁴ kokoamien tietojen mukaan varallisuusveron avulla voitaisiin kerätä noin 600 miljoonaa euroa vuosittain. Varainsiirtoveron ulottaminen arvopaperikauppaan 0,1 % verokannalla sekä pääomatuloverotuksen korottaminen yhdellä prosenttiyksiköllä tuottaisi arviolta 120 miljoonaa euroa kumpikin.

Rahapeliin verotus (yli sata miljoonaa €)

Kilpailu- ja kuluttajaviraston arvion²⁵ mukaan huomattava osa suomalaisten rahapelaamisesta kohdistuu Veikkauksen yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolelle (vuonna 2021 noin 520–590 miljoonaa euroa). Veikkauksen markkinaosuus Suomen koko rahapelimarkkinasta on noin 60–70 % ja internet-rahapelaamisesta noin 50–60 %. Erityisesti lisääntyvä sääntelemätön internet-pelaaminen lisää riskiä rahapelihaittojen kasaantumisesta pienelle joukolle sekä merkitsee tulonmenetystä koko julkiselle taloudelle. Jos verotuksen ulottumattomiin nykyisin ohjautuva ”harmaa” pelaaminen tulisi kokonaan verotuksen piiriin, voisi julkinen talous vahvistua karkeasti arvioiden noin 150 miljoonalla eurolla (olettaen arpajaisveron noston 20 prosenttiin). Arvio on hyvin epävarma, sillä kaikkea rahapelaamista tuskin saadaan verotuksen piiriin. Kattavampi verotus voi vähentää pelaamista ja verotuloja, mutta vahvistaa julkista taloutta kulutuksen ohjautuessa muihin kohteisiin ja rahapelihaittojen mahdollisesti vähentyessä.

Kansainvälisen verovälttelyn ja aggressiivisen verosuunnittelun torjunta (satoja miljoonia €)

Finnwatch²⁶ -kansalaisjärjestön aiemman arvion mukaan Suomi on menettänyt vuosittain 0,4–1,4 miljardia euroa yhteisöverotuloja aggressiivisen kansainvälisen verosuunnittelun takia. Vuonna 2024 voimaan astuneesta globaalista 15 prosentin vähimmäisverosta huolimatta aggressiivisen verosuunnittelun avulla voidaan edelleen välttää verotusta esimerkiksi siirtämällä voittoja korkojärjestelyillä pääomasijoittajien holdingyhtiöihin matalan veron maihin. Tällaisia verotuksen aukkoja voitaisiin poistaa rajoittamalla korkojen vähennyskelpoisuutta sekä laajentamalla väliyhteisölainsäädäntöä, joka koskee ns. verokeitaisiin rekisteröityjä pöytälaatikkoyhtiöitä. Näillä toimilla verokertymää voisi kasvattaa hallituksen esitykseen²⁷ sisältyvän arvion mukaan jopa yli sata miljoonaa euroa vuodessa. Myös yksityishenkilöiden verovälttelyn ehkäiseminen tarjoaa mahdollisuuksia julkisen rahoituspohjan vankistamiseen. Maastapoistumisverolla tai exit-verolla tarkoitetaan Suomesta pois muuttavien henkilöiden omaisuuteen kohdistuvaa veroa, joka kohdistuu omaisuuden arvonnousuun ja koskee tilanteita, joissa Suomen verotusoikeus tuloon

²⁴ <https://www.sttk.fi/2024/04/08/kokonaisveroasteen-sailyttaminen-edellyttää-8-miljardin-euron-verotoimia/>

²⁵ Internetissä ja yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolella tapahtuvan rahapelaamisen nykytila ja kehitys (Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Tutkimusraportteja 3/ 2023) <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/tiedotteet/puolet-suomalaisten-nettirahapelaamisen-rahoista-menee-muihin-kuin-veikkauksen-peleihin/>

²⁶ Finnwatch 2016: Suomi menettää 430–1400 miljoonaa euroa yhteisöveroja vuodessa.

<https://finnwatch.org/fi/uutiset/yritysten-aggressiivinen-verosuunnittelu-vie-suomelta-vuosittain-430-1400-miljoonaa-euroa-yhteisoverotuloja>. Ks myös Finnwatch 2024.

²⁷ Hallituksen esitys HE 202/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 18 b §:n muuttamisesta.

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_202+2022.aspx

nykyisin katkeaa. Arvonnousuvero on käytössä esimerkiksi Norjassa, Tanskassa, Alankomaissa, Puolassa, Itävallassa, Ranskassa, Espanjassa ja Yhdysvalloissa.

Rahoitustoimintaverot (satoja miljoonia €)

Rahoitusala on Suomessa vapautettu arvonlisäverosta toisin kuin muut toimialat, joilla arvonlisään kohdistuu tyypillisesti 24 prosentin arvonlisävero (jatkossa 25,5 prosenttia). Vakuutusosalta peritään Suomessa erillistä vakuutusmaksuveroa, joka kompensoi tätä etua. Pankkitoiminnasta vastaavaa veroa tai maksua ei peritä. Kalevi Sorsa -säätiön veropolitiikkablogissa²⁸ esitetyn näkemyksen mukaan perimällä pankkitoiminnasta Norjan tai Tanskan tapaan ylimääräistä yhteisöveroa tai henkilöstökustannuksiin perustuvaa veroa olisi mahdollista kerryttää verotuloja satoja miljardeja vuosittain. Esimerkiksi Tanskan tasoisesta henkilöstökustannuksiin perustuvasta verosta kertyisi yli 200 miljoonaa euroa vuodessa. Sama kertymä saadaan, jos rahoitusosalta perittäisiin neljä prosenttiyksikköä korkeampaa yhteisöveroa Tanskan tapaan.

Haittojen verottaminen

Nykyisten haittaverojen sitominen indekseihin (satoja miljoonia €)

Valtiovarainministeriön²⁹ arvion mukaan ilman erillisiä korotuksia valmiste- ja liikenneverotulojen suhde bruttokansantuotteeseen alenee ensi vaalikaudella noin 0,7 prosenttiyksikköä, mikä vuoden 2027 tasossa tarkoittaa noin 2,4 miljardia euroa. Tätä alenemista voitaisiin osaltaan lieventää tiettyjen valmiste- ja ajoneuvoverojen ja ajoneuvoveron indeksoinnilla. Jos nämä verot sidottaisiin kuluttajahinta- tai ansiotasoindeksiin, verotulot kasvaisivat tulevan vaalikauden loppuun mennessä noin 0,5–0,8 miljardilla eurolla. Valmisteverojen indeksointi on erityisen perusteltua haittaverojen kohdalla. Haittaverot ovat tyypillisesti valmisteveroja, jotka perustuvat tuotteen ominaisuuteen, kuten alkoholin tai hiilen määrään. Ne eivät siis kasva automaattisesti hintojen nousun myötä.

Kaivosrojalitiveron korottaminen (sata miljoonaa €)

Suomessa vuonna 2024 käyttöön otetulla kaivosrojalitiverolla valtio ja kunnat saavat korvausta kansallisvarallisuuteen kuuluvista kaivannaisista. Kaivosyhtiöiden maksaman veron taso on kansainvälisesti matala, 0,6 % metallimalmin verotusarvosta. Esimerkiksi kolmen prosentin kaivosvero tuottaisi hallituksen esityksen³⁰ arvion mukaan vuosittain arviolta noin 100 miljoonaa euroa enemmän kuin nykyinen vero.

Puupolttoaineiden energiaverotus (satoja miljoonia €)

Suomen ympäristökeskus³¹ on arvioinut puupolttoaineiden puuttuvan päästöohjauksen ympäristölle haitalliseksi tueksi, jonka negatiiviset ympäristövaikutukset ovat selvästi positiivisia suuremmat. Kiinteiden ja nestemäisten puupohjaisten polttoaineiden käyttö energiantuotannossa on verotonta ja päästökaupan ulkopuolella. Puupohjaisten polttoaineiden käytöstä syntyy runsaasti hiilidioksidi- ja hiukkaspäästöjä sekä todennäköisesti negatiivisia monimuotoisuusvaikutuksia lisääntyvän puunhakuun takia. Menetettyjen verotulojen määräksi on arvioitu³² noin 480 miljoonaa euroa, efektiivisen

²⁸ Finér 2024. Mistä lisää verotuloja? Kymmenen vastausta. <https://sorsafoundation.fi/mista-lisaa-verotuloja-kymmenen-vastausta/>

²⁹ Verokarttoitus 2023. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:15. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-436-3>

³⁰ Hallituksen esitys HE 281/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle kaivosmineraaliveroa koskevaksi lainsäädännöksi. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Sivut/HE_281+2022.aspx

³¹ Suomen ympäristökeskus 2023. Ympäristölle haitalliset tuet Suomessa. Katsaus ilmastolle ja luonnon monimuotoisuudelle haitallisiin tukiin. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-5598-7>

³² Pihlainen ym. 2023. Ympäristölle haitallisista tuista. Ympäristö ja Terveys 54(8): 46-51.

CO₂-päästöohjauksen menetelmällä laskettuna summa on huomattavasti suurempi. Yhden arvion³³ mukaan kaiken teollisen puupohjaisen energiakäytön verottaminen (ml. metsähake, puru, kuori ja mustalipeä) synnyttäisi noin 3,1 miljardin euron laskennallisen verokertymän käyttämällä ilmastohaitan täysimääräisesti huomioivana verotasona päästöoikeuden hintaa 90 € / t CO₂. Dynaamisia vaikutuksia ei tässä arvioissa huomioida.

Terveydelle haitallisten elintarvikkeiden ja juomien verotus (satoja miljoonia €)

Terveysperusteisella elintarvikkeiden tai juomien verotuksella pyritään samanaikaisesti edistämään kansanterveyttä ja keräämään verotuloja. Esimerkiksi alkoholiverolla kerättiin valtiovarainministeriön³⁴ mukaan vuonna 2022 noin 1,5 miljardia euroa. Elintarvikkeissa ja juomissa käytettyjen sokerin, suolan ja tyydyttyneen rasvan nykyistä tehokkaammalla verottamisella olisi mahdollista kerätä huomattavia verotuloja ja ehkäistä näiden liikasaantia. Verokertymän suuruus riippuu veron kohdentamisesta ja veroasteesta. Kestävyysmurroksen edistämisen näkökulmasta kattava, kaikkien epäterveellisiksi todettujen ainesosien saantiin kohdistuva verotus on perusteltua, sillä se ehkäisee kulutuksen ohjautumista muihin epäterveellisiin tuotteisiin. Veron on oltava riittävän korkea, jotta sillä on vaikutusta kuluttajien käyttäytymiseen.

Yhteiskunnallisten kustannusten vähentäminen tai välttäminen

Liikkumattomuuden yhteiskunnalliset kustannukset (3,2–7,5 miljardia €)

Liikkumattomuuden on arvioitu UKK-Instituutin³⁵ tutkimuksessa aiheuttavan vuosittain seuraavia kustannuksia: sairauksien aiheuttamat terveydenhuollon (terveyspalveluiden käyttö, lääkkeet) ja tuottavuuden kustannukset menetettyjen työpanosten osalta 1,5–4,4 miljardia euroa, ikääntyvän väestön koti- ja laitoshoidon kustannukset 150 miljoonaa euroa, tuloverojen menetys 1,4–2,8 miljardia euroa, työttömyysturvaetuudet noin 30–60 miljoonaa euroa sekä syrjäytymisen kustannukset vähintään 70 miljoonaa euroa. Yhteensä nämä vuosittaiset kustannukset ja tuottavuuden menetykset ovat 3,2–7,5 miljardia euroa. Vaikka näiden kustannusten laskennassa käytettäisiin pienimmän kustannusten laskennan mallia, päädytään 3,2 miljardin euron vuosittaisiin kustannuksiin ja tuottavuuden menetyksiin. Liikkumattomuuden oikeana hintalappuna ei voida kuitenkaan esittää yhtä yksittäistä ja kaikki kustannukset kattavaa summaa.

Mielenterveyden häiriöiden kustannukset (11 miljardia €)

OECD:n³⁶ mukaan mielenterveyden häiriöt maksoivat ennen koronapandemiaa Suomessa vuosittain noin yksitoista miljardia euroa. Summa koostuu työmarkkinoiden ja terveyspalveluiden kustannuksista sekä sosiaaliturvasta. Nykyään jo yli puolet kaikista työkyvyttömyyseläkkeistä on myönnetty mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi.

Viittausohje:

Kestävyyspaneeli (2024). Miten kestävyysmurros rahoitetaan? Kestävyyspaneelin taustamuistio 2/2024.

³³ Soimakallio, S. & Pihlainen, S. 2023. Metsänielujen kehityssuunnat vuosina 2021–2025 ja suhde EU-velvoitteisiin sekä ohjauskeinot nielujen vahvistamiseksi. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 9/2023. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-5570-3>

³⁴ Alkoholiverotus. <https://vm.fi/alkoholiverotus>

³⁵ UKK-Instituutti 2018. Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnon yhteiskunnalliset kustannukset. <https://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=25902>

³⁶ OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2023), *Finland: Country Health Profile 2023*, State of Health in the EU, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/e7af1b4d-en>.